

WESTHEM

Door het ontbreken van archivalische gegevens is het maken van een beschrijving van de oude kerk van Westhem niet zo eenvoudig, maar gelukkig zijn er wel rekeningboeken bewaard uit de bouwtijd van de huidige kerk, de jaren rond 1708.

De **toren** is het oudste onderdeel van het complex en dateert nog uit de Middeleeuwen. Omdat de toren weinig architectonische details laat zien, is een schatting van de ouderdom lastig. De monumentenlijst van 1930 schat, dat de toren gebouwd moet zijn in de veertiende eeuw, vermoedelijk vanwege de ouderdom van de oudste klok. Onder in de toren is nog duidelijk zichtbaar dat de onderste ruimte oorspronkelijk in steen overwelfd is geweest. Hier zitten in de muren ook diepe uitsparingen, rondbogig, en ook hogerop bevinden zich smalle nissen; of deze ruimte ook een liturgische functie gehad heeft, is niet meer te achterhalen.

In de klokkenstoel hangen **twee klokken**, de oudste dateert uit 1353, hierop worden de namen vermeld van de patroon van de kerk, de heilige **Bartolomeüs**, en die van de "persona" van Westhem, Luidulfrus. De tweede klok dateert van 1639 en is gegoten door Jacob Noteman in Leeuwarden. Bij de restauratie van de toren in 1952 zijn de houten vloeren in de toren vervangen door vloeren van beton.

De **deur** die van de kerk naar de toren leidt is een heel eenvoudige deur uit de zeventiende eeuw, en is interessant vanwege de aan de binnenzijde ingekerfde **huismerken** en jaartallen, alle daterend uit de jaren 1667 - 1673. Dit laatste jaartal is vaag in zwarte verf geschilderd zichtbaar. Bij de restauratie van de kerk in 2004 hebben enkele timmelieden hier ook hun namen in potlood vereeuwigd.

De huidige **kerk** is gebouwd in 1708 en vervangt een oudere kerk. In de jaren rond 1450 is Westhem meermalen betrokken bij de ruzies tussen de Schieringers en Vetkopers en één Westhemmer was hier nauw bij betrokken, "Hessel op da Heemdyck", Hessel luwingha noemt Winsemius hem in zijn kroniek van 1622, andere bronnen spreken van Hessel Albada. Zijn stins, die gelegen was aan de Hemdijk tussen Westhem en Blauwhuis is in 1442 "**uytgheroeyt ende ter aerden gheworpen**". In 1447 sluit Hessel een overeenkomst met Homme Hommyngha en met de Harinxma's en ook hierin worden de gewelddaden die zich bij Hessels stins hebben afgespeeld nog genoemd ("**daden ende dollyghen voer da steyns ende op da steynse**").

In 1452 maakte **Bauck Hessels wijff** haar testament en de "**tzercke ofte patroen thij Westhem**" krijgt zes pondematen land om te verkopen en dit mag pas worden gedaan "**als men die tiercke timmeren schillet ende naet eer**". Men kan veronderstellen dat ook de kerk bij de troebelen niet gespaard is en dat deze toen dus weer kon worden herbouwd.

In 1708 is deze middeleeuwse kerk afgebroken en vervangen door het eenvoudige kerkje dat er nu nog staat. Omdat de rekeningboeken over de jaren 1707, 1708 en 1709 bewaard zijn, kunnen we nagaan wat de bouw heeft gekost en wie wat heeft gemaakt. Aannemer **Auke Bouwes Dixma** rekende 1225 caroligulden voor zijn werkzaamheden en met de rekeningen van de smid, de timmerman en de schilder kwamen de totaalkosten op een 1900 caroligulden. Zo'n 60 % van dit bedrag werd betaald door grietman Sjuick Gerrold Juckema

van Burmania, 15 % van de opbrengst van de verkoop van het hout en de steen van de oude kerk en 11 % werd betaald door de boerenfamilie Ykema , 6.5 % van het geld kwam uit de opbrengst van de kerkelijke landeijen en de laatste 8,5 % van de bouwkosten kwam uit kleinere giften.

Het **interieur** is uiterst sober, maar vormt wel een eenheid. Het gehele interieur stamt nog uit de bouwtijd; de zeshoekige **preekstoel** is gemaakt door **Gerben Ferdinants** voor de som van 110 caroligulden, het gestoelte heeft op de hoeken vrij grof gesneden bloemfestoenen, opgehangen aan een lint, met aan de onderkant een kwast.

Het sobere **doophek** heeft vakkundig gedraaide spijlen, dezelfde spijlen treffen we ook aan in de "kreake". De mannenbanken aan de noordzijde hebben een bankschot dat bekroond wordt door een gedraaide bol, de vrouwenbanken aan de zuidkant hebben een bankschot bekroond met een gestileerde vaas.

In de vloer liggen vier eenvoudige, goed bewaarde **grafstenen** van leden van de familie **Ykema**, die tot in de 19de eeuw een aantal boerderijen bewoonden aan de zuidkant van de Hemdijk, tussen Westhem en Blauwhuis.

De kerk van Westhem is al sinds 1980 eigendom van de Stichting Alde Fryske Tsjerken. Bij de restauratie van de kerk in de jaren 2004-2005 heeft men de kleuren van het interieur hersteld na een kleurenonderzoek: in het kerkportaal heeft men de kleur van de balken in de kerk aangebracht, blauw, en het meubilair in de kerk heeft een gelige okerkleur gekregen, waarbij de gedraaide sierknoppen en spijlen geaccentueerd zijn met een glimmend zwart.

Een **orgel** ontbreekt in de kerk. Op de "kreake" staat sinds de restauratie een twee-klaviers **harmonium**, rond 1920 gebouwd door de nog altijd bestaande firma Mühleisen in Straatsburg. Dit harmonium is bij de restauratie aan de kerk geschonken door het architectenbureau Kijlstra en Brouwer te Beetsterzwaag.

L.K. van der Meer

- De tekst is een bewerking en uitbreiding van de tekst uit 1984. Deze tekst is aangevuld met informatie uit het informatieblad in de kerk, geschreven door H.T. Algra.